

DEFINIRANJE HUMANOG POSTUPANJA POLICIJE

prema pravednijoj
javnoj službi

Quaker
Council for
European
Affairs

This work is licensed under the **Creative Commons Attribution–NonCommercial–NoDerivatives 4.0 International License**. To view this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

Contributors

Terri Beswick **Kate McNally** **Jack Curham**
Elysia Rezki **Andrew Lane** **Isabel Hamilton**
Martin Leng

Made possible with a grant from
Dundee Friends Property Trust

First published November 2019
First published in Croatian February 2020

*Printed in the United Kingdom on FSC–certified
paper from responsibly–managed forests*

Quaker
Council for
European
Affairs

Square Ambiorix 50
1000 Brussels
Belgium

www.qcea.org

AISBL – MONITEUR BELGE NO. 11 732/80
NO. D'ENTREPRISE 0420.346.728
REGISTRE DE TRANSPARENCE 3960234639–24

sadržaj

polazna točka **4**

ljudi u pokretu **6**

postupanje policije u Europi
i na njezinim granicama **8**

kako bi „nikad više“
dobilo smisao **13**

standardi **15**

zašto zakoni i standardi
nisu dovoljni **17**

ne mora biti ovako **19**

zaključci **20**

izvori **22**

U Europi djeluju brojne policijske agencije s različitim tradicijama i podrijetlom.

U posljednja dva desetljeća, europske vlade i institucije definirale su policijsko postupanje u skladu sa širim vrijednostima utvrđenim za europski projekt, temeljeći ga na jamčenju sloboda i vladavini prava.

Pojmovi „policijskog djelovanja u zajednici“ i „demokratskog postupanja policije“ preuzeti su od europskih vlada i ušli su u široku upotrebu, dok je reforma policije bila stup zajedničke sigurnosne i obrambene politike EU.

Gore navedeni kontekst uzet je u obzir prilikom pripreme ove brošure, koja se temelji na očekivanjima o policijskom postupanju kao javnom dobru – kako je isto formulirano u europskom javnom diskursu, ali i u brojnim prikazima policije u popularnoj kulturi diljem Europe.

Ova brošura temelji se tako na Europskom kodeksu policijske etike usvojenom od strane Vijeća Europe. Ciljevi policije definirani su u kodeksu kao —

- Održavanje javnog mira, zakona i reda u društvu,
- Zaštita i poštivanje osobnih prava i sloboda, kao što propisuje Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda,
- Prevencija kaznenih djela i borba protiv kriminala,
- Otkrivanje kaznenih djela,
- Pružanje pomoći i bivanje na usluzi građanima.

ARTWORK: BOUSH MUSA

polazna točka

- 1.1** Ideali koje povezujemo s policijskim postupanjem uključuju zaštitu, integritet, jednakost i prije svega sigurnost. Od policije se - kao i od svake druge javne službe - očekuje da bude na usluzi javnosti i da bude dostupna svima bez obzira na bogatstvo, spol, klasu, politička stajališta ili bilo koju drugu karakteristiku. Europske vlade obvezale su se na takvo postupanje pred međunarodnim institucijama, kao i u domaćem zakonodavstvu te u javnim politikama, procedurama i nadzoru nad državnim policijskim službama.
- 1.2** Osjećaj jednakosti pred zakonom uključuje i spoznaju da se zakoni primjenjuju na sve, pa i na osobe koje nisu ni građani, pa čak niti stanovnici neke zemlje. Temeljen je na razumijevanju pravičnosti, njihovom doprinosu pravosudnom sustavu, te na ravnoteži između „zaštite kroz zakon“ i „poštivanja zakona“ – pri čemu se od nas kao pripadnika javnosti traži da imamo povjerenje u policijsko postupanje.

- 1.3** Svakodnevna manifestacija ljudskih prava i njihove zaštite često je u rukama policijske službe. Upravo se ovoj instituciji obraćamo s očekivanjem da ćemo – budući da je riječ o javnoj službi čije se djelovanje temelji na domaćim i međunarodnim zakonima i obvezama države - moći pronaći eventualno rješenje za potencijalnu situaciju. Policijski službenici donose odluke na licu mjesta i provode izravne akcije koje - u praksi - osiguravaju (ili ne) svačije pravo na život, izražavanje i okupljanje, pretpostavku nevinosti i pravo na jednako postupanje države. Postupanja policijskih službenika predstavljaju razliku između zaštite prava prema osjećaju i kroz poštivanje zakona. Iz ove perspektive, sugerira se da policija u 21. stoljeću treba težiti da bude temeljna profesija zaštite ljudskih prava.

1.4 Ipak, postupanje policije ne odgovara uvijek ovim očekivanjima. Policijsko postupanje postaje sve više prisilno, i time postaje bliže upotrebi sile nego odnosu u kojem policija djeluje u službi javnosti. U nekim mjestima uniforme, resursi i diskurs sve više odražavaju militarizirani stav, definirajući željene ishode kroz postizanje reda umjesto kroz prizmu zaštite sloboda. Postoji realna opasnost da će stavljanje većeg naglaska na sigurnosne prioritete današnjih vlada dovesti do situacija u kojima provođenje vladinih politika koje su „nemilosrdne spram kriminala“ postaje važnije od policijske odgovornosti da garantira svakodnevnu sigurnost ljudi. To je najvidljivije u situacijama u kojima se sredstva za koja se tvrdi da su nedostupna za rad policije u zajednici ipak uspijevaju pronaći za antiterorističke policijske operacije ili za demonstriranje sile spram migranata bez dokumentacije.

Ljudi u pokretu

2.1 U mnogim dijelovima Europe, često izvan očiju javnosti, ljudi doživljavaju susrete s policijom koji dovode u pitanje ono što vjerujemo o policijskom postupanju. Mnogi od njih odselili su zbog nesigurnosti – kako života tako i mogućnosti da priskrbe uvjete za normalan život - te su sigurnost potražili u europskim zemljama. Ljudi koji traže utočiste i sigurnost često dolaze u europske zemlje bez očekivanog dopuštenja. Oni putuju zbog nesigurne situacije i progona, dalje od situacija poput one u Darfuru ili Eritreji. Mnogi pate i bježe od očajnih uvjeta u tranzitnim zemljama, poput Libije. Ne postoji jamstvo da će uspjeti ili preživjeti traumatični mediteranski prijelaz ili opasno i nesigurno putovanje preko kopnenih granica. Ljudi koji se odluče za ovaj „izbor“, usprkos otpornosti, postaju još ranjiviji jer u europske zemlje dolaze kao nedokumentirane osobe.

2.2 Pronalaženje boravišta nije jednostavno. Pristup obrocima, informacijama, prihodima i zajednici, ponekad bez poznavanja lokalnog jezika, dodatni su izazovi. Uobičajeno je da se ljudi koji se sele u drugu zemlju ili samo u drugu regiju suočavaju s teškoćama bez postojanja mreža podrške koje imaju kod kuće. Ljudi koji sele bez dokumentacije susreću se s dodatnim izazovima, jer se moraju zaštititi od onih koji traže ranjive ljude da ih iskoriste (za kućno ropstvo, jeftin ili besplatan rad, seksualno ropstvo) dok istovremeno ponovno grade svoj život.

2.3 U takvim situacijama postoji jasna neravnoteža snaga. Upravo je zato pitanje postupanja policije toliko bitno - policija je javna služba koja je dužna provoditi zakone usvojene od strane države, a isti uključuju zaštitu ljudskih prava koja ljudi nose sa sobom preko granica, samim time što su ljudska bića. Kada ljudi koji su u najvećoj opasnosti da postanu žrtve imaju najmanju mogućnost sigurnog pristupa uslugama uspostavljenim s ciljem pružanja zaštite svima na nekom teritoriju, ravnoteža između poštivanja zakona i zaštite od strane zakona biva poremećena.

2.4 To je ujedno i polazna točka za ovu publikaciju. Ova brošura govori o očekivanjima, odgovornostima i pravnim standardima koji nas se svih tiču, i čija kršenja kroz praksu proturječe pretpostavkama o ljudskim pravima koje postoje na razini Europe.

postupanje policije u Europi i na njezinim granicama

- 3.1** Kretanje ljudi koji putuju i dolaze u Europu uključuje mnoge oblike prelaska granice, uključujući morske prijelaze prema Italiji, Španjolskoj, Malti i Grčkoj. Tu su također i manje vidljivi napor prelaska granica koji uključuju odbijanje viza, neuspješne pokušaje prelaska te poteškoće u navigiranju kroz sigurne i zakonite procese traženja azila ili preseljenja. Unatoč postojećim zakonima o izbjeglicama i azilu, policijsko postupanje često reflektira političke signale koji favoriziraju neprijateljsko postupanje prema ljudima koji traže utočište.
- 3.2** „Prisilno vraćanje“ (pushback) je pojam kojim se opisuje praksa kojom vlasti nastoje spriječiti ljude da traže zaštitu na državnom teritoriju deportirajući osobe u susjednu zemlju. Deportacije omogućuju vladama da dovedu u pitanje svoju odgovornost – u skladu s međunarodnim pravom – da razmotre bilo čiji zahtjev za azil. Prisilna vraćanja predstavljaju kršenje međunarodnog prava. Iz praćenja tih praksi, čini se da je izraz „prisilno vraćanje“ točan opis nasilnog postupanja koje provode europske policijske i pogranične službe.

Uzeli su nam odjeću i natjerali nas da sjedimo na snijegu i ledu - bili smo smrznuti. Razbili su nam mobilne telefone i uzeli nam novac, te nas teško pretukli. Zatim su nas stavili u auto i odvezli natrag do granice.¹

SVJEDOČENJE MUŠKARCA IZ AFGANISTANA O POLICIJSKOM POSTUPANJU U MAĐARSKOJ
preuzeto od Oxfama u Srbiji

Ispred baraka bilo je oko osam ljudi, svaka osoba bila je s debelim plastičnim štapom. Udarali bi vas dok ste išli prema autu. Vikali bi "jebeš islam". Stavili su nas 30 u kombi. [Nije bilo] stolaca. Osjećao sam kao da se gušim, nije bilo zraka. Kad smo stigli do rijeke, naredili su ljudima da se skidaju samo u kratke hlače. Uzeli su mi telefone, novac, 1500 eura te slomili naočale.²

SVJEDOČENJE 26-GODIŠNJEG MUŠKARCA IZ MAROKA VRAĆEN IZ GRČKE U TURSKU
preuzeto od Human Rights Watcha

- 3.3** Pojmovi „neprijateljsko okruženje“, „netolerantnost“, „prisilno vraćanje“, „priljev“, „horde“ daleko su od onoga što očekujemo čuti kad se raspravlja o tome kako odgovoriti na potrebe traumatiziranih ljudi koji pokušavaju pronaći siguran život i budućnost. Dolazak u Europu - na kontinent koji se ponosi zaštitom ljudskih prava - nije jamstvo sigurnosti. Nevladine organizacije pokušale su popuniti državne nedostatke pružajući potporu osobama s ograničenim resursima, budući da je službena podrška za one koji dolaze nedovoljna. Zapravo, u temelju „krize“ je loše upravljanje, koje je rezultiralo naglaskom na ljude koji dolaze kao na problem, umjesto da se fokusira na loše organiziran odgovor na njihov dolazak ili na razloge zbog kojih ljudi bježe - katastrofe i nepravde učinjene od strane drugih ljudi.
- 3.4** U 2017. godini sedam nevladinih organizacija sa sjedištem u Bruxellesu osnovalo je humanitarni centar sa sjedištem u blizini Gare du Nord (Sjeverna željeznička postaja), u dijelu grada koji je od 2015. postao privremeni dom mnogim ljudima u pokretu. Te su organizacije ljudima pružale pravnu pomoć, osnovnu zdravstvenu njegu i hranu. Na zahtjev Stalnog policijskog nadzornog odbora (SPMC) belgijskog federalnog parlamenta, Médecins du Monde (Liječnici svijeta) izradili su detaljno izvješće koje dokumentira iskustva ljudi na Gare du Nord u Bruxellesu.

25% osoba od 440 osoba koje su intervjuirane navele su da su bile zlostavljane od strane policije. Zlostavljanje se najčešće događalo unutar policijskih postaja, ali i prije pritvora, nakon puštanja i tijekom uhićenja, pri čemu je policija koristila nerazmjernu količinu sile.

3.5 Policijska pretraga i pregled tijela (*strip search*)

U rutinskom policijskom postupanju postoje posebni uvjeti koji zahtijevaju pretragu i pregled tijela u policijskom pritvoru. Pretrage se prije svega provode kako bi se osiguralo da se zatočnici ne povrijede, ali i da se prikupе dokazi poput posjedovanja droge. Policijski službenici moraju vrišti ovakve pretrage na način da poštuju dostojanstvo pritvorene osobe, posebice ako postoji opasnost od samoozljeđivanja.

Međutim, učestala optužba od strane nedokumentiranih migranata u Europi je ona za ponižavanje tijekom policijskih pretraga. U studiji Médecins du Monde provedenoj u Belgiji, istraživači su razgovarali sa 25 ljudi koji su prijavili da su bili pregledani. Pet ih je prijavilo da su se im se tijekom pregleda tijela ismijavali ili rugali i bili su prisiljeni ostati goli duže od sat vremena.

Informacije iz izvješća podudaraju se izvješćima koje su zaposlenici QCEA (Ured kvekerā za europske poslove) izravno čuli od ljudi koji su bili pregledani u Bruxellesu i Antwerpenu. **Ove informacije dovode u pitanje neophodnost ovakvih policijskih pretraga za potrebe obavljanja policijskog posla, te sugeriraju da je bilo namjernih pokušaja dehumanizacije.**

3.6 Krađa i kaznena šteta

Za većinu ljudi, mobilni telefoni su osnovno sredstvo za održavanje kontakta s voljenim osobama i za pronalaženje informacija. **Ljudi koji su u pokretu često navode vandaliziranje pametnih telefona pri susretima s policijom.** Istraživanje provedeno na bosansko – hrvatskoj granici također je pokazalo da su krađa novca i telefona te uništavanje odjeće i drugih osobnih stvari uobičajene pojave.³ Zastupnika britanskog parlamenta snimila su razgovore s djecom kojoj su razbijeni mobiteli a vreće za spavanje kontaminirane dok su bili u Calaisu. Zaposlenici QCEA (Ured kvekerā za europske poslove) čuli su svjedočenja o krađi i vandalizmu u Bruxellesu. Radnje koje bi se po zakonu trebale osuđivati i kažnjavati još više zabrinjavaju kada su osobe za njih odgovorne iste one koje provode zakon.

3.7 Nelegalna uporaba kemijskih sredstava

Iako su Ženevskom konvencijom i kasnijim međunarodnim ugovorima (poput Konvencije o kemijskom oružju iz 1993.) zabranjena u ratnim sukobima, kemijska sredstva zakonski su dopuštena za korištenje pri obavljanju policijskog posla u matičnoj zemlji. S obzirom na ozbiljne učinke koje imaju, kemijska sredstva rijetko se koriste u većem dijelu Europe u samoobrani, primjerice kada osumnjičeni posjeduje oružje ili ga nije moguće na drugi način staviti pod kontrolu.

Što su kemijska sredstva?

I papreni sprej i CS plin (suzavac) dizajnirani su da se koriste za potčinjavanje. Papreni sprej zahtijeva izravni kontakt s očima osobe da bi bio učinkovit, dok je CS plin mnogo neizravniji, utječe na atmosferu oko osobe.

Bio je dan, došli su kombijem.
Špricali su po nama iz kombija.
Ništa nisu rekli, samo su špricali.⁴

**SVJEDOČENJE DJEČAKA IZ ETIOPIJE O
POLICIJSKOM POSTUPANJU U FRANCUSKOJ**
preuzeto od Human Rights Watcha

Organizacija *Human Rights Watch* je 2017. godine izvijestila da je u i oko Calaisa u Francuskoj pronašla dokaze o nerazmjernoj policijskoj upotrebi paprenog spreja na ljudima koji su pokušavali prijeći granicu. Od 61 ispitane osobe, 55 ih je tvrdilo da je na njima u posljednja dva tjedna bio korišten papreni sprej.⁵

Ove se informacije podudaraju s informacijama koje su priložile nevladine organizacije *L'Auberge des Migrants*, *Help Refugees* te ostali kvekerski volonteri koji su bili svjedoci nasilja. Takve informacije sugeriraju da se kemijska sredstva ne upotrebljavaju kao krajnje sredstvo, već kao sredstvo zastrašivanja i kažnjavanja.⁶ Istraga francuskog Ministarstva unutarnjih poslova utvrdila je da *Compagnies républicaines de sécurité* (policijska jedinica CRS) redovito koristi kemijska sredstva bez opravdane potrebe za samoobranom. Ljudska prava i drugi zakoni masovno se krše. Takvo je djelovanje većinom rezultat činjenice da lokalni i nacionalni politički lideri potiču policijsko postupanje koje je vidno temeljeno na mačističkim idejama „čvrste ruke“. Normaliziranje militantnog, autoritarnog policijskog postupanja temeljenog na politici stabilnosti i kontrole stvarna je prijetnja, ne samo onima koji dolaze, već i europskom stanovništvu općenito.

Standardi ne jamče dosljedno zakonito djelovanje, ali pružaju mehanizam za uspostavljanje odgovornosti i utječu na kulturu ponašanja u organizaciji. Primjerice, istraga francuskog Ministarstva unutarnjih poslova u Calaisu iz 2017. godine primijetila je da policija ne ispunjava zahtjev da na njihovim uniformama bude vidljiv njihov jedinstveni identifikacijski broj.

kako bi „nikad više“ dobilo smisao

- 4.1** Zakoni koji štite univerzalna ljudska prava postoje kako bi nam osigurali da, gdje god se nađemo, samom činjenicom da smo ljudi, možemo tražiti zaštitu i pravdu. Europske zemlje razvile su ovaj oblik međunarodnog prava ubrzo nakon Holokausta i Drugog svjetskog rata. Europska Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Konvencija, 1950.) sadrži osnovna (ili „temeljna“) prava, kao što su pravo na život, zabranu mučenja i pravo na slobodu izražavanja. To je priznanje da diskriminacija i zvjerstva tako vidljiva tijekom Drugog svjetskog rata ukazuju na šire kulture nasilja i agresije kojima je dopušteno da rastu, predstavljajući prijetnju ljudima unutar i izvan državnih granica. 47 od 48 zemalja Europe potpisalo je Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda koja zahtijeva da sve zemlje članice zaštite osnovna ljudska prava unutar svojih granica.
- 4.2** Prenesena u domaće zakonodavstvo europskih država, Konvencija bi trebala biti osnova - a ne plafon - zaštite ljudskih prava u Europi. Vlade i javne službe najodgovornije su za osiguravanje da se tako preuzete obveze i ispoštuju. Ako se ne poštuju, vlasti mogu odgovarati pred Europskim sudom za ljudska prava, koji u nadležnosti ima odlučivanje o kršenju Konvencije. Sudska praksa, stvorena presudama Suda, trebala bi pomoći vladama i policijskim službama u donošenju teških operativnih odluka o tome kako najbolje zaštititi i podržati ljudska prava.
- 4.3** Od svih sloboda navedenih u Konvenciji, Sud je jasno i dosljedno rekao da je jedno ljudsko pravo apsolutno i da se nikada ne može prekršiti.⁷ Iz presuda Suda znamo da je „svako pribjegavanje fizičkoj sili koje nije strogo uvjetovano ponašanjem [druge strane] umanjuje ljudsko dostojanstvo i u načelu predstavlja povredu članka 3.“⁸

Oblici postupanja

Mučenje je najozbiljniji oblik kršenja članka 3. Konvencije koji je Sud shvatio kao namjerno nanošenje vrlo teške i okrutne patnje.

Sud **nečovječno postupanje** shvaća kao postupanje ili kaznu koja uključuje nanošenje snažne fizičke ili duševne patnje.

Ponižavajuće postupanje je kada Sud ocijeni da je cilj postupanja ili kažnjavanja ponižavanje ili degradiranje koje može pridonijeti štetnim utjecajima na osobnost žrtve. To je objašnjeno u slučaju iz Grčke 1968. godine, iz sljedeće odluke: "Ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje osmišljeno je tako da kod žrtve pobudi strah, tjeskobu i inferiornost, što dovodi do ponižavanja i degradiranja te potencijalnog slamanja fizičkog i moralnog otpora."⁹

Članak 3. Konvencije zabranjuje mučenje i nečovječno ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje i ne dopušta iznimku čak ni u slučaju javne izvanredne situacije koja prijeti životu naroda.¹⁰

- 4.4** Često se od policajaca traži da čuvaju svoje zemlje i zajednice izlažući se složenim i opasnim situacijama. Njihov je posao rijetko jednostavan i ponekad zahtijeva fizičko ograničavanje nasilnih osoba upotrebom sile. Međutim, policajci kao i svi drugi građani moraju poštivati zakone. Prekomjerna, nerazmjerna, nasilna ili na drugi način nezakonita postupanja policijskih službenika nisu dozvoljena prema zakonu.¹¹ Presude Suda također pokazuju da država ima dužnost ne samo da se suzdrži od kršenja članka 3., već i da djeluje kako bi spriječila mučenje, nečovječno ili ponižavajuće postupanje te da istraži navode o takvom nedoličnom ponašanju.¹² Lako je reći „nikad više“ s podija i u govorima, ali kao živo utjelovljenje zaštite ljudi, „nikad više“ postaje smisljeno - ili ne - tek kroz policijsko djelovanje.

standardi

- 5.1** Presude Europskog suda za ljudska prava također ukazuju na dužnost sprječavanja neprimjerenog ponašanja. Nakon slučaja policijskog nasilja u Bugarskoj, Europski sud za ljudska prava odlučio je da nacionalno zakonodavstvo koje regulira policijske službe mora uključiti odgovarajuće i učinkovite zaštitne mjere protiv arbitrarnog korištenja ili zloupotrebe sile, pa čak i protiv nezgoda koje se mogu izbjeći.¹³ Osim zakona, rad vlada i njihovih javnih službi treba biti usklađen s međunarodnim standardima kojih su se iste obvezale pridržavati. Pregovaranje i nastojanje da se postave kolektivni standardi još je jedan put prema uspostavljanju normi. **Standardi možda ne jamče dosljedno zakonito djelovanje, ali predstavljaju javni mehanizam odgovornosti koji sam po sebi može imati utjecaja na kulturu ponašanja neke organizacije.** Posebno bitan skup načela za postupanje policije dogovoren je na europskoj razini, ali nije dobro poznat.

5.2 Europski kodeks policijske etike

Europski kodeks policijske etike preporuka je koju je Odbor ministara Vijeća Europe usvojio 2001. godine. Dodatak ovog osamnaestogodišnjeg dokumenta sadrži niz neobavezujućih načela namijenjenih utjecaju na policijsku praksu u zemljama članicama Vijeća Europe. Stoga predstavlja standarde koje su europske zemlje potpisale i trebaju aktivno raditi na njihovom ispunjenju. Središnji dio Kodeksa ističe da se policijske operacije moraju provoditi u skladu s domaćim zakonodavstvom zemlje kako bi se temeljitim istragama osigurala odgovarajuća procedura zaštite pojedinih službenika od neosnovanih navoda. Veliki dio Kodeksa temelji se na sudskoj praksi Europskog suda za ljudska prava i stoga je koristan referentni alat u pomaganju da se izbjegne kršenje Konvencije.

Članci Europskog kodeksa policijske etike uključuju:

- Policija ni pod kojim uvjetima ne smije ni na koji način poduzimati, poticati ili tolerirati bilo kakvo mučenje ili nečovječno ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje.
- Policija može upotrijebiti silu samo kada je to strogo potrebno i samo u mjeri u kojoj je to potrebno za postizanje legitimnog cilja.
- Policijsko osoblje izvršavat će naredbe koje su pravilno izdali nadređeni, ali je dužno suzdržavati se od izvršavanja naredbi koje su očito nezakonite i prijavljivati takve naredbe, bez straha od sankcija.
- Policija će, obavljajući svoje aktivnosti, uvijek imati na umu svačija osnovna prava, kao što su sloboda mišljenja, savjesti, vjeroispovijesti, izražavanja, mirnog okupljanja, kretanja i mirnog uživanja privatne imovine.
- Policijsko osoblje djelovat će s integritetom i s poštovanjem prema javnosti, s osobitom pažnjom spram osoba koje pripadaju posebno ranjivim skupinama.

5.3 Odgovornost i izdvajanje (outsourcing) javnih službi

Posljednjih godina došlo je do porasta privatizacije policijskog posla i izdvajanja drugih sigurnosnih poslova velikim korporacijama, poput G4S-a, kao i manjim lokalnim tvrtkama. U nekim dijelovima Europe privatne zaštitarske tvrtke imaju ugovore koji im omogućuju prisutnost u izbjegličkim kampovima i centrima za smještaj azilanata ili pak upravljanje pritvorima za migrante. Lokalne privatne zaštitarske tvrtke trenutno imaju ugovore za čuvanje izbjegličkih kampova u Bosni i Hercegovini, u koje hrvatska policija vraća ljude koji žele prijeći granicu. Skupina akademika koje koordinira Sveučilište Aston obavila je istraživačke intervjue u tim kampovima s ljudima koji nastoje migrirati, policijom i osobama iz privatnog osiguranja.

- 5.4** Obuka u privatnom zaštitarskom osiguranju općenito je znatno nižeg standarda od policijske obuke, a postupci provjere manje su temeljiti ili gotovo potpuno izostaju. Često je odnos između policije i privatnog zaštitarskog osiguranja kompliciran. No, člankom 3. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, propisano je da policija ima obvezu poduzeti korake kako bi spriječila i istražila zlostavljanje od strane privatnih osoba.¹⁴ Bolje razumijevanje članka 3. i njime propisanih policijskih djelatnosti trebalo bi pomoći smanjenju kršenja ljudskih prava od strane policijskih službi, ali i potaknuti policiju na bolje istraživanje zločina počinjenih od strane privatnog osiguranja.

zašto zakoni i standardi nisu dovoljni

- 6.1** Svatko na teritoriju jedne od 47 zemalja potpisnica Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda može pokrenuti slučaj pred Sudom ukoliko je povrijeđeno neko od njegovih prava zajamčenih Konvencijom, te nakon sto su sve mogućnosti na nacionalnoj razini iscrpljene. Ideja za ovu brošuru razvila se kao pokušaj pružanja pristupačnih informacija o standardima policijskog postupanja u Europi, u nadi da bismo boljim informiranjem ljudi u pokretu, volontera i policajaca mogli dati doprinos osiguravanju da se ljudska prava poštuju u interakciji s europskom policijom. U pokušaju da se razumije i prikaže različitosti među zemljama i da se razumiju stvarna iskustva s obzirom na utvrđene standarde, ova je brošura na kraju poprilično različita od inicijalno očekivanog.

6.2 U stvarnosti, dostupnost informacija sama po sebi neće prekinuti policijsko nasilje. Postoje duboke podjele u strukturi europskih društava koje, čak i onima rođenima u Europi, nastavljaju oblikovati različite razine koristi koje isti imaju od zakonske zaštite ljudskih prava i prakse. Policijsko postupanje obavljaju ljudi s ljudima, te je ono podložno istim predrasudama i pretpostavkama koje postoje i u ostatku društva. Postoje ukorijenjene, isključive ideje o tome tko pripada, tko je zaslužan a tko je prijatnija u očima policije i javnosti. Stare kolonijalne ideje stvaraju dojam da Europa još uvijek ima pravo utvrđivati, ograničavati ili odstupati od takozvanih univerzalnih ljudskih prava i temeljnih sloboda. Čak je i povjerenik za ljudska prava pri Vijeću Europe prepoznao utjecaj rasizma na policijsko djelovanje, uključujući pretjeranu uporabu sile ili loše postupanje sa zatočenicima.¹⁵

6.3 Unatoč tragičnim iznimkama, poput Srebrenice, Europa je uvjerenjena u neophodnosti promicanja ljudskih prava. Postoji općeprihvaćeni narativ o napretku i poboljšanju poslijeratnih europskih institucija za ljudska prava ustanovljenih nakon Holokausta. Ali za ljude koji dolaze u Europu u potrazi za sigurnijim životom i budućnošću, postoji jaz između načina na koji govorimo o ljudskim pravima u teoriji i prakse. Onima koji su najviše izloženi nepravdi najteže je pristupiti pravdi. Usredotočujući se na pozitivne pomake u zakonima, institucijama i politikama, manje se pozornosti posvećivalo širokom spektru načina na koji se ljudska prava doživljavaju u europskim društvima u praksi, iznad razine pojedinih slučajeva.

 Ako se zaista želi znati kako se u zemlji provodi pravda, ne ispituju se policajci, odvjetnici, suci ili zaštićeni pripadnici srednje klase. Ispituju se nezaštićene osobe – one osobe kojima najviše treba zaštita zakona, te se sluša njihova svjedočanstva.

JAMES BALDWIN

ne mora biti ovako

- 7.1** Izvješće Amnesty Internationala iz 2019. godine o nasilju na balkanskoj ruti sadrži brojne detaljne informacije iz prve ruke o nasilju od strane policije, posebno u Hrvatskoj.¹⁶ Izvješće ističe da su, kada je razina migracija dosegla vrhunac u 2015., odnosi policije i ljudi u pokretu bili znatno bolji.
- 7.2** **Promatranje policijskog ponašanja uključuje pozitivne primjere policijskog djelovanja usmjerenog na ljudska prava, kao i suosjećajno ponašanje pojedinih policijskih službenika.** Na primjer, djelatnici QCEA (Ured kveкера za europske poslove) čuli su priče ljudi kojima su policajci dali male količine novca kako bi im omogućili kupovinu hrane i autobusnih karata. U drugom primjeru koji je dobila jedna nevladina organizacija, policajac koji je obavljao „prisilno vraćanje“ i koji je vozio dugu udaljenost kako bi ostavio grupu ljudi u šumi na granici između Bosne i Hrvatske, zaustavio se na tržnici kako bi omogućio ljudima da odaberu hranu koju im je zatim i kupio. Ova mala dobra djela ponekad se poduzimaju na osobni rizik.
- 7.3** Kada slušamo iskustva ljudi u pokretu, također je jasno da se policijsko ponašanje ne procjenjuje samo prema stupnju fizičkog nasilja, već i po utjecaju na njihovu sposobnost da pronađu sigurno mjesto za život ili stignu na planirano odredište. Primjerice, činjenica hoće li policija pustiti ljude ili ih pritvoriti i predati službenicima za imigraciju izravno utječe na to kako na njihov život utječe strukturalno nasilje granične policije, a time i na njihovu percepciju policijskih službenika.

zaključci

- 8.1** Standardi ljudskih prava ponekad se prikazuju kao prepreka učinkovitom policijskom postupanju i upravljanju granicama. Naprotiv, policijsko postupanje bi trebalo štiti ljudska prava, uglavnom sprečavanjem nasilja i drugih ugroza za javnost. Neki policijski zadatci vidljivo štite prava i slobode, poput omogućavanja sigurnog javnog prosvjeda ili prisutnosti na mjestima okupljanja vjernika na kojim postoji rizik od zločina iz mržnje. Postupanje policije također zahtijeva bliski angažman i suradnju s javnošću te se stoga može provoditi samo na način kojim bi se steklo povjerenje javnosti. Podilaženje trenutnoj hijerarhijskoj politici, nadmoći i kontroli kako bi se ojačale nejednakosti kroz rad policije umanjuje integritet policije kao javne službe. **Inzistiranje na nepostojećim razlikama između ljudi koji mogu uživati u sigurnosti i onih koji ne mogu ne zadovoljava zahtjev univerzalnosti koju je Europa slavila kao protuotpor rasizmu i genocidu Holokausta.**
- 8.2** Dok politički lideri ili izborni profitiraju od širenja straha od migracija (npr. Mađarska, Italija, Hrvatska) ili se fokusiraju na to kako kritiziranje ksenofobne politike egzistencijalno ugrožava njihovu vladu (npr. Francuska, Njemačka, Nizozemska), malo je vjerojatno da će u Europi doći do promjene političkog diskursa odozgo prema dolje. Primjeri kršenja članka 3 jednostavno su fizička očitovanja diskursa prema kojem "migranti ne zaslužuju javne usluge" (pa čak ni zaštitu) ili "ne bi trebali biti ovdje". **Nasilna postupanja policije logičan su ishod politika koje zagovaraju „neprijateljsko okruženje“, „netoleranciju“ i „prisilno vraćanje“.** Ta postupanja se ne mogu odbaciti kao tužne iznimke, budući da zapravo odražavaju dublje probleme u postojećim politikama.
- 8.3** Na drugom kraju spektra, primjeri iz dijela 7 ove brošure pokazuju što je moguće kada policija poduzme korake odozdo prema gore kako bi uvažila i podržala ljudska prava ljudi koji stižu u Europu. **Svaki čin dobrote, svaka gesta profesionalizma, ujedno je i čin povratka na humaniji pristup.** Isto tako, važno je pogledati što je moguće, koje dobre prakse postoje i gdje se poštuju standardi. Rješenja, ma koliko bila minimalna, polazna su točka ka napredovanju i jasno odbacivanje ideje da se ništa ne može učiniti. Ako se očekuje da svaka osoba poštuje zakon, trebali bismo biti spremni i zaštititi svaku osobu zakonom. U Europi koja snažno ulaže u svoj ugled kada je riječ o zaštiti ljudskih prava, postupanja europske policije pravi su test integriteta tog ugleda.

Izvori

1. https://www-cdn.oxfam.org/s3fs-public/file_attachments/bp-dangerous-game-pushback-migrants-refugees-060417-en_0.pdf
2. <https://www.hrw.org/news/18/12/2018/greece-violent-pushbacks-turkey-border>
3. <http://www.nonamekitchen.org/en/violence-reports/>
4. <https://www.hrw.org/news/03/08/2017/tear-gas-or-pepper-spray-abuse-abuse>
5. <https://www.hrw.org/report/26/07/2017/living-hell/police-abuses-against-child-and-adult-migrants-calais> and <https://www.thelocal.fr/20170726/french-police-blasted-for-routinely-using-pepper-spray-on-migrants>
6. <https://www.refworld.org/docid/5530fd034.html>
7. Gafgen v. Germany, judgement of 1 June 2010, paragraph 107.
8. Ribitsch v. Austria, judgement of 4 December 1995, paragraph 38, cited in Murdoch, J. and Roche, R (2013).
9. Application Nos. 67/3-3321 and 67/3344 – decision of 24 June 1968, cited in Murdoch and Roche p36
10. Chahal v. United Kingdom, judgement of 15 November 1996, referenced in Murdoch, J. and Roche, R (2013) *The European Convention on Human Rights and Policing: A handbook for police officers and other law enforcement officials*. Published jointly by the European Union and Council of Europe.
11. Chahal v. United Kingdom, judgement of 15 November 1996. paragraph 18.
12. Murdoch, J. and Roche, R (2013) *The European Convention on Human Rights and Policing: A handbook for police officers and other law enforcement officials*, page 34. Failure to properly investigate complaints of torture, inhuman and degrading treatment are a violation of Article 3, as was established in the case Rojo v Spain 2014.
13. Nachova and Others v. Bulgaria, 2005
14. Murdoch, J. and Roche, R (2013) *The European Convention on Human Rights and Policing: A handbook for police officers and other law enforcement officials*, page 39.
15. Commissioner for Human Rights on visit to Cyprus, June 2003 paragraph 37, cited in Murdoch and Roche, p37.
16. https://www.amnesty.org/download/Documents/EUR0599642019ENGLISH.PDF?fbclid=IwAR0aQ6cK_JH_d4hUOjIiOD0NC3Mv5MoQvm0vNFhZGOjeDjncEg7MzYVZbo

Vjersko društvo prijatelja (Kvekeri) i ljudska prava: povijest

Jedno od temeljnih načela Vjerskog društva prijatelja (kvekeri) bilo je priznanje da je svaka osoba jedinstvena i da se svačiji život mora cijeniti. To je brzo navelo kvekere da zauzmu radikalne pozicije na temelju svog duhovnog iskustva, poput suprotstavljanja ratu i smrtnoj kazni.

Te ideje rezultirale su širokim spektrom praktičnih projekata koje su pokrenuli članovi Društva, poput prvog pokušaja zaštite mentalnog zdravlja, u kući Johna Goodsona 1673., a kasnije i prve bolnice za mentalno zdravlje, „Utočište“ („the Retreat“), koja je osnovana 1796. i još uvijek djeluje i danas.

Još jedan poznati primjer je Elizabeth Fry, koja je vodila kampanje za poboljšanje uvjeta u pritvoru u Britaniji u 19. stoljeću. Kasnije je savjetovala i zatvorske režime u Francuskoj, Njemačkoj, Italiji i Rusiji. Kao priznanje za utjecaj koji je imao njen rad, njena je slika dugi niz godina krasila britanske novčanice od pet funti. Danas su kvekeri i dalje aktivni kao zatvorski kapelani, posjetitelji zatvora i aktivisti za reformu imigracijskog pritvora.

Michael Bartlet, bivši saborski tajnik za odnose s kvekerima u Britaniji, napisao je: "Rano shvaćanje ljudskih prava vidjelo se već u političkom i vjerskom iskustvu Prijatelja iz 17. stoljeća. Takva su prava svojstvena „načelu susjedstva“ kao izvoru društvene odgovornosti, zajedničke svjetskim vjerama.“ Na neke je kvekere također utjecao Thich Nhat Hahn, koji je podučavao da bi budistički fokus na osobno oslobađanje kroz ciklus života danas trebalo shvatiti kao zahtjev da se postigne društveno oslobođenje za sve ljude.

Organizacije kvekera diljem svijeta rade na promicanju i zaštiti ljudskih prava. To uključuje napore kenijjskih Prijatelja na izgradnji mira i program Utočište svuda (Sanctuary Everywhere) koji u SAD vodi Odbor za pomoć prijatelja Amerike. Rad Ureda kvekera pri Ujedinjenim narodima u Ženevi također je uključivao program ljudskih prava dugi niz desetljeća, značajno utječući na globalne rasprave o djeci vojnicima, osobama koje se protive vojnoj službi prigovorom savjesti te djeci zarobljenika.

Policijsko postupanje bi trebalo podržavati prava svih, svugdje.

Zakoni koji štite temeljna, univerzalna ljudska prava postoje kako bi se osiguralo da gdje god se nađemo, možemo tražiti zaštitu i pravdu samom činjenicom da smo ljudska bića. Zemlje diljem Europe složile su se podržati te standarde.

Postupanja policijskih službenika predstavljaju razliku između poštivanja prava u teoriji i zaštite prava u praksi. Mnogim migrantima i izbjeglicama u Europi ljudska prava su prekršena od strane policajaca i privatnog zaštitarskog osoblja – upravo onih osoba kojima je povjerena temeljna zaštita „na terenu“.

U ovoj brošuri QCEA (Ured kveкера za europske poslove) zagovara stav da bi policija u 21. stoljeću trebala težiti da bude profesija za zaštitu ljudskih prava, potpomognuta politikama koje naglašavaju univerzalnu zaštitu koju svi uživamo.

**#SanctuaryEverywhere
www.qcea.org**